

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

Єременко О. В.

**САМОСТІЙНА РОБОТА
СТУДЕНТІВ З КУРСУ МЕТОДОЛОГІЯ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Методичні рекомендації

Спеціальність: 024 Хореографія
Галузь знань: 02 Культура і мистецтво

Суми – 2023

*Друкується згідно з рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка
(протокол №4 від 27 листопада 2023 року)*

Укладач:

О. В. Єременко, доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри хореографії та музичного мистецтва Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Рецензенти

М. А. Бойченко, доктор педагогічних наук, професор, професор, зав. кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

З. В. Софроній, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

О. В. Єременко,

Є70 Самостійна робота студентів з курсу «Методологія наукових досліджень»: методичні рекомендації (024 Хореографія). – Суми: ФОП Цьома С. П., 2023. – 36 с.

Методичні рекомендації «Самостійна робота студентів з курсу «Методологія наукових досліджень» спеціальності 024 Хореографія складено відповідно до вимог кредитно-трансферної системи.

Завдання курсу спрямовані на формування компетентного фахівця, який вміє розпізнавати коло проблем під час досліджень, має навички та вміння теоретичного аналізу, практичної апробації, обробки, оформлення та презентації результатів власної дослідницької роботи.

Методичні рекомендації створено з метою удосконалення навичок самостійної навчальної роботи студентів, умінь працювати з науковою та науково-педагогічною літературою в галузі хореографічної освіти.

Методичні рекомендації створено для студентів освітнього рівня Магістр спеціальності 024 Хореографія, а також для аспірантів, викладачів інститутів культури і мистецтв вищих педагогічних навчальних закладів України.

УДК 378.041:793.3:001.891(072.057.875)

© Єременко О. В., 2023

© ФОП Цьома С. П., 2023

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП (ПЕРЕДМОВА).....	4
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ З КУРСУ «МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»	17
ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	31
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	32

ВСТУП (ПЕРЕДМОВА)

Навчальна дисципліна «Методологія наукових досліджень» є важливим предметом у підготовці магістрів хореографічного мистецтва спеціальності однієї чи декількох. Ця дисципліна має узагальнити та закріпити усю теоретико-методологічну і практичну підготовку магістрантів з метою виконання кваліфікаційних досліджень. Даний курс спрямовано на формування дослідницької компетентності магістрантів. Специфіка майбутньої професійної діяльності випускників магістратури вимагає від них досвіду дослідницько-пошукової праці з метою вдосконалення змістово-організаційного забезпечення мистецько-освітнього процесу.

Основними завданнями опанування дисципліни «Методологія наукових досліджень» є: ознайомлення магістрантів з актуальними напрямками наукових досліджень у сфері мистецтва; висвітлення методологічних основ у галузі мистецької освіти; формування навичок та вмінь теоретичного аналізу, практичної апробації, обробки, оформлення та презентації результатів виконаної дослідницької роботи, необхідних для підготовки й захисту магістерської роботи. Переважна частина визначених для даного курсу годин припадають на самопідготовку студента. Тому важливим є підбір науково-педагогічної та методичної літератури для самостійних занять студентів, яка б відповідала актуальній робочій програмі та переліку тем, котрі будуть вивчатися. В представлених методичних рекомендаціях пропонується розгляд деяких тем, що виокремлені в робочій програмі на самостійне опрацювання.

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

НН Інститут культури та мистецтв

Кафедра хореографії та музичного мистецтва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор

НН Інституту культури і мистецтв

_____ Устименко-Косоріч О. А.

«__» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Другий (магістерський) рівень

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво

Спеціальність: 024 Хореографія

Освітня програма /програми Хореографія

Мова навчання: українська

Погоджено

науково-методичною комісією

НН Інституту культури і мистецтв

«__» _____ 20__ р.

Голова

Суми – 2023

Розробник:

Єременко Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук,
професор, професор, завідувач кафедри хореографії та музичного
мистецтва

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри
хореографії та музичного мистецтва.

Протокол № __ від «__» _____20__ р.

Завідувач кафедри
доктор педагогічних наук,
професор _____

О. В. Єременко

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
1-й		1-й	
Лекції			
18 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
10 год.		4 год.	
Лабораторні			
Самостійна робота			
60 год.		82 год.	
Консультації:			
2			
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 90			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є формування дослідницької компетентності магістрантів. Специфіка майбутньої професійної діяльності випускників магістратури педагогічних університетів вимагає від них досвіду науково-пошукової роботи щодо вдосконалення змісту та організації освітнього процесу у сфері мистецької освіти, вміння теоретично обґрунтовувати свої методичні знахідки в межах хореографічного мистецтва.

Основними завданнями опанування дисциплін «Методологія наукових досліджень» є: ознайомлення магістрантів з актуальними напрямками наукових досліджень у сфері хореографічного мис-

тецтва; висвітлити методологічні основи розвідок у галузі мистецької освіти та навчити розпізнавати коло проблем під час дослідження процесів, явищ, проблем і користуватися новітніми методами наукового інформаційного пошуку; сформувати навички та вміння теоретичного аналізу, практичної апробації, обробки, оформлення та презентації результатів виконаної дослідницької роботи, необхідні для підготовки й захисту магістерської роботи.

Засвоєння програмного матеріалу дисципліни «Методологія наукових досліджень» забезпечує оволодіння інтегральною компетентністю (ІК) – здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень; загальними та фаховими компетенціями відповідно до освітньо-професійної програми «Хореографія»: ЗК2 – здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми; ЗК3 – здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології; ЗК4 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; ЗК5 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК9 – здатність працювати автономно; ФК5 – здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації; ФК6 – здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти; ФК8 – здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення хореографічного матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї під час публічного виступу; ФК10 – здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві та мистецькій освіті.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення дисципліни є попереднє засвоєння курсів «Основи наукових досліджень», «Педагогіка», «Психологія», «Філософія» в контексті освітньо-професійної програми «Хореографія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 024 Хореографія сприятиме опануванню дисципліни «Методологія наукових досліджень» другого (магістерського) рівня вищої освіти.

3. Результати навчання за дисципліною

Результати навчання за дисципліною «Методологія наукових досліджень» передбачають такі вміння, як аналізувати наукову літературу та педагогічну практику; здійснювати науковий пошук у всесвітній інформаційній мережі; узагальнювати окремі факти і робити певні висновки стосовно ефективності запропонованої методики (авторської програми); створювати діагностичний апарат конкретних наукових розвідок; планувати та здійснювати педагогічний експеримент; оформлювати та презентувати результати своїх наукових досліджень згідно з новітніми вимогами. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати специфіку наукових досліджень у галузі мистецької освіти; логіку науково-педагогічного-дослідження; правила оформлення магістерських робіт та регламент їх захисту.

<p>Знання: термінології хореографічного мистецтва та його понятійно-категоріального апарату. Уміння: володіти термінологією хореографічного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом. Комунікація: співпраця з приводу розробки наукової проблеми в галузі хореографії.</p>	<p>ПРН 7</p>	<p>Володіти термінологією хореографічного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.</p>
<p>Знання: специфіки наукового мислення. Уміння: здійснювати самостійну роботу, застосовувати модифіковані підходи з метою розвитку критично-наукового мислення. Комунікація: співпраця з приводу розробки наукової проблеми в галузі хореографії.</p>	<p>ПРН 10</p>	<p>Приймати ефективні рішення в галузі культури і мистецтва, аналізувати альтернативи та оцінювати ризики.</p>
<p>Знання: діалогових та полілогових форм реалізації взаємодії в галузі мистецтв. Уміння: забезпечувати діалогову співпрацю з метою реалізації продуктивних форм взаємодії у мистецькому закладі. Комунікація: діалогове співробітництво.</p>	<p>ПРН 11</p>	<p>Здатність співробітництва, діалогу та реалізації продуктивних форм взаємодії у мистецькому закладі.</p>
<p>Знання: аксіологічних основ мистецтва, гуманістичних та національних підходів до його розвитку. Уміння: реалізовувати ціннісно спрямовані підходи в галузі мистецтва, розвивати гуманістичну мораль та національну свідомість. Комунікація: співпраця з приводу роз-</p>	<p>ПРН 12</p>	<p>Здатність розвивати у суспільстві засобами музичного мистецтва загальнолюдські і мистецькі цінності, демократичні та естетичні ідеали, гуманістичну мораль</p>

витку загальнолюдських і мистецьких цінностей, національної свідомості та гуманістичної спрямованості в суспільстві.		та національну свідомість.
--	--	----------------------------

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Студент володіє теоретичними знаннями з курсу «Методологія наукових досліджень», досконало володіє практичним матеріалом (вільно ним оперує, грамотно його виконує, вміє застосовувати отримані знання), вміє використовувати набуті знання та вміння у практичній діяльності. Студент повністю розкриває наукову проблему, показує глибокі знання використаної літератури, викладає теоретичний матеріал логічно грамотно, послідовно й самостійно. Відмінно оперує понятійно-термінологічним апаратом. Студент демонструє здатність комунікативного впливу на слухача, розвинуте критично-аналітичне мислення.
82-89	Студент на достатньому рівні володіє теоретичним матеріалом, оперує понятійно-термінологічним апаратом. Але разом із тим допускає неточності, робить помилки, має місце недостатня аргументованість при викладанні матеріалу.
74-81	Студент досить повно володіє практичним матеріалом. Демонструє певні навички та уміння при створенні макету магістерської роботи, але не має достатнього професійного та виконавського комплексу (допускає несуттєві методичні неточності тощо).
64-73	Наукову проблему в основному розкрито, студент оволодів сутністю завдання, показує знання використаної літератури, намагається аналізувати факти, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може самостійно викласти матеріал щодо заданої теми.
60-63	Практична підготовка за рівнем відповідає вимогам, студент демонструє певні навички, але форма виступу нестабільна, є помітні погрішності методичного характеру.
35-59	Студент емоційно скутий, наукову проблему не розкриває, не розуміє основної сутності завдання, не може зробити висновки й узагальнення. Виступ невиразний.
1-34	Недбалість студента щодо забезпечення ефективності власної підготовки. Не демонструє належної форми виступу та необхідних професійних навичок для створення макету магістерської роботи за спеціальністю 024 Хореографія.

Розподіл балів

Поточний контроль									Разом	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2						
T.1.1	T.1.2	T.1.3	T.1.4	T.2.1	T.2.2	T.2.3	T.2.4	T.2.5		
Поточний контроль									75	100
9	9	9	8	8	8	8	8	8		
Контроль самостійної роботи									25	
3	4	4	4	2	2	2	2	2		

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 4.3 – теми розділів

Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному Положенням «Про порядок визнання результатів, здобутих у формі неформальної та інформальної освіти Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка» (ухвалене рішенням Вченої ради, протокол № 11 від 19 червня 2020 року).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є виконання практичних завдань, тестові завдання, залік.

6. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Методологія наукових досліджень.

Тема 1.1. Актуальні проблеми мистецької освіти.

Тема 1.2. Методологічні основи досліджень у галузі мистецької освіти.

Тема 1.3. Методи наукового дослідження та його етапи.

Тема 1.4. Основні елементи наукових досліджень та їх взаємозв'язок.

РОЗДІЛ 2. Організація наукових досліджень і оцінка їх ефективності.

Тема 2.1. Наука й наукові дослідження.

Тема 2.2. Інформаційна база наукового дослідження.

Тема 2.3. Методика теоретичних і експериментальних досліджень.

Тема 2.4. Технологія виконання магістерських робіт.

Тема 2.5. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження.

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Методологія наукових досліджень.

Тема 1.1. Актуальні проблеми мистецької освіти.

Розкривається значення мистецької освіти у формуванні духовності особистості, вплив різних видів мистецтва на фахову підготовку здобувачів освіти. Розглядаються функції мистецької освіти.

Тема 1.2. Методологічні основи досліджень у галузі мистецької освіти.

Висвітлюються поняття «методологія», «методологічні основи», «мистецька освіта»; розглядаються методологічні аспекти як основа подальших методичних орієнтирів науково-педагогічного дослідження; обґрунтовуються національний, гуманістичний, особистісний, культурологічний та ін. підходи у галузі мистецької освіти.

Тема 1.3. Методи наукового дослідження та його етапи.

Характеризуються основні методи наукових досліджень: загальнонаукові (аналіз, зіставлення, порівняння, систематизація, узагальнення та ін.), конкретнонаукові (пошуково-бібліографічний, теоретичного моделювання, ретроспективний, логіко-системний,

хронологічно-структурний, метод періодизації та ін.); емпіричні (анкетування, опитування, спостереження, педагогічний експеримент, інтерв'ювання, діагностичні завдання та ін.).

Тема 1.4. Основні елементи наукових досліджень та їх взаємозв'язок.

Обґрунтовуються основні структурні особливості досліджень (вступ, розділи, висновки до розділів, загальні висновки, додатки, анотації), підкреслюється необхідність відповідності поставлених завдань дослідження сформульованим висновкам. Розглядаються різні види наукових публікацій: доповідь, тези, стаття, реферат, посібник, кваліфікаційна робота, монографія та ін.

РОЗДІЛ 2. Організація наукових досліджень і оцінка їх ефективності.

Тема 2.1. Наука й наукові дослідження.

Розглядається сутність науки, відмінності наукового знання від повсякденного, характеризуються види наукових досліджень.

Тема 2.2. Інформаційна база наукового дослідження.

Розглядається загальна характеристика кваліфікаційної роботи, відбувається огляд стану означеної проблеми, пошук та обробка наукової інформації.

Тема 2.3. Методика теоретичних і експериментальних досліджень.

Розглядається організація та хід проведення педагогічного експерименту, що складається з констатувального та формувального етапів та результатів математичної статистики. Висвітлюється констатувальний аспект означеної проблеми, визначаються компоненти даного феномена, критеріально-рівнева база експерименту.

Тема 2.4. Технологія виконання магістерських робіт.

Характеризується специфіка виконання магістерських робіт в залежності від обраної спеціальності 024 Хореографія.

Тема 2.5. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження.

Висвітлюються загальні вимоги до оформлення кваліфікаційних робіт, правила компонування таблиць, посилань, використаних джерел, додатків; відбувається ознайомлення студентів з Положенням про кваліфікаційні роботи (правила проведення передзахисту та захисту магістерських робіт), з Положенням про академічну доброчесність.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.		Самост. роб.	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
РОЗДІЛ 1. Методологія наукових досліджень											
Тема 1.1. Актуальні проблеми мистецької освіти.	10	2	0			8	12				20
Тема 1.2. Методологічні основи досліджень у галузі мистецької освіти.	8	2	0			6	12	2			20
Тема 1.3. Методи наукового дослідження та його етапи.	10	2	0			8	12				20
Тема 1.4. Основні елементи наукових досліджень та їх взаємозв'язок.	10	2	0			8	12	2			20
РОЗДІЛ 2. Організація наукових досліджень і оцінка їх ефективності											
Тема 2.1. Наука й наукові дослідження.	10	2	2			6	12		2		10
Тема 2.2. Інформаційна база наукового дослідження.	10	2	2			6	20				20
Тема 2.3. Методика теоретичних і експериментальних досліджень.	10	2	2			6	20				20
Тема 2.4. Технологія виконання магістерських робіт.	10	2	2			6	22		2		20
Тема 2.5. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження.	12	2	2		2	6	12				12
Усього годин	90	18	10		2	60	90	4	4		82

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Актуальні проблеми мистецької освіти.	2	
2	Методологічні основи досліджень у галузі мистецької освіти.	2	2
3	Методи наукового дослідження та його етапи.	2	
4	Основні елементи наукових досліджень та їх взаємозв'язок.	2	2
5	Технологія виконання магістерських робіт.	2	
6	Організація експериментальних досліджень у галузі мистецької освіти.	2	
7	Діагностичний апарат науково-педагогічних досліджень.	2	
8	Особливості формування експерименту в межах окремих мистецьких дисциплін.	2	
9	Правила оформлення магістерських робіт та їх захист.	2	
Разом		18	4

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Наука й наукові дослідження	2	2
2	Інформаційна база наукового дослідження	2	
3	Методика теоретичних і експериментальних досліджень	2	
4	Технологія викладання магістерських робіт	2	2
5	Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження	2	
Разом		10	4

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Актуальні проблеми мистецької освіти	8	10
2	Методологічні основи досліджень у галузі мистецької освіти	6	10
3	Методи наукового дослідження та його етапи	8	10
4	Основні елементи наукових досліджень та їх взаємозв'язок.	8	10
5	Наука й наукові дослідження	6	10

6	Інформаційна база наукового дослідження	6	8
7	Методика теоретичних і експериментальних досліджень	6	8
8	Технологія виконання магістерських робіт	6	8
9	Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження	6	8
	Разом	60	82

7. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Персональний комп'ютер або ноутбук, мультимедійний проектор, екран для проектора, аудіо колонки.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ З КУРСУ «МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Самостійна робота №1

Тема: Актуальні проблеми мистецької освіти

Теоретичні питання

1. Сутність поняття мистецька освіта та її значення в сучасному світі
2. Сучасний стан розвитку мистецької освіти
3. Основні проблеми у сфері мистецької освіти

Тематична інформація

1. Мистецька освіта – процес навчання, виховання, самовиховання особистості засобами різноманітних видів мистецтв (архітектури, дизайну, музики, образотворчого мистецтва, хореографії тощо); мережа навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців із різних видів мистецтв та закладів загального художньо-естетичного виховання; комплекс дисциплін художньо-естетичного профілю. У науковий обіг термін «мистецька освіта» запровадила О. Рудницька. Мистецьку освіту розрізняють за змістом (архітектурна освіта, кіноосвіта, музична освіта, театральна освіта, хореографічна освіта, художня освіта) та метою (загальна, професійна або спеціальна). Основу музичної освіти складає художня творчість як творення, продукування й освоєння мистецьких образів.

Мистецька освіта – процес і результат освоєння суб'єктом істотних властивостей навколишньої дійсності, відтвореної у художніх образах. Змістом мистецької освіти виступає спрямована на загальний і художній розвиток особистості система педагогічно адаптованих художньо-практичних умінь, навичок, знань, досвіду ціннісного ставлення до мистецтва, досвіду творчої діяльності.

Мистецька освіта - потужна галузь теорії і практики людського розвитку, яка знайшла відображення у вагомих наукових розробках. Сучасними вченими широко розглянуто філософські і психологічні засади художньої творчості (І. Бех, І. Зязюн), виявлено закономірності розвитку спеціальних художніх здібностей (А. Щербо), досліджено історичні джерела загальноестетичного і фахового навчання (О. Михайличенко), здійснено аналіз теорії і методики викладання мистецтва (А. Козир, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова).

На сьогодні необхідність і доцільність мистецької освіти для успішного поступу суспільства не піддається сумнівам у жодній із розвинених країн, що підтверджується «Дорожньою картою мистецької освіти», прийнятою Всесвітньою конференцією з освіти в галузі мистецтв; результатами Всесвітніх конференцій з мистецької; самітами з мистецької освіти під егідою ЮНЕСКО (визнання мистецької освіти обов'язковою складовою загальної середньої освіти тощо).

Така увага до мистецької освіти в сучасному світі пояснюється її багатогранним і до кінця ще не розкритим потенціалом у напрямі формування світоглядної культури особистості. Засоби мистецької освіти комплексно впливають на духовний розвиток людини через її залучення до духовного досвіду людства. І на цій основі можлива реалізація актуального завдання сьогодення – виховання духовності як найвищого ціннісно-ієрархічного рівня суспільної та особистісної свідомості.

2. Проблема реалізації виховного розвивального впливу мистецтва на становлення особистості є однією з фундаментальних в теорії і практиці мистецької освіти. Формування духовного світу людини, закономірності гармонізації її життя, забезпечення природного входження до соціального середовища складають вагомий предмет наукових пошуків.

Науковцями (І. Зязюн, О. Семашко, О. Шевнюк та ін.) плідно досліджуються проблеми визначення сутності мистецтва як форми відтворення дійсності, духовного світу людини та її самовираження, а також культурологічних засад розвитку духовності та актуалізації художнього досвіду як чинника становлення особистості.

Важливими й актуальними питаннями теорії і практики викладання мистецьких дисциплін виступають такі, як: дослідження можливостей мистецької діяльності в цілеспрямованому розвитку особистості, визначення умов мистецької підтримки цього процесу та висвітлення напрямів розробки технологій його здійснення.

Системний аналіз дозволяє визначити ряд принципово важливих функцій навчально-художньої діяльності, особливого значення серед яких набувають такі, як: мотиваційно-виховна, культурологічна, пізнавальна, дослідницька, творчо-спонукальна, комунікативна.

3. Підготовка кадрів в сфері хореографічного мистецтва є досить проблематичним питанням в умовах сьогодення. Пост-модерне суспільство створює умови для акцентуації на масовій культурі, зменшенню інтересу до академічного мистецтва. Більш того, внаслідок поширення принципу доцільності при виборі майбутньої сфери діяльності, зменшується зацікавленість у обранні професії. Хореографічна освіта, як складова мистецької педагогіки, виступає поняттям, що зумовлено історичним розвитком, адже, як вказує О. Ростовський, «її цілі, зміст, рівень, методи й організаційні форми визначаються соціальними відносинами, національною своєрідністю, значенням мистецтва в житті певного суспільства, провідними суспільно-культурними ідеями, які змінюються протягом історії культури». Відповідно, не дивним постає той ряд проблем, що виникає у процесі підготовки фахівців хореографічного мистецтва.

Сфера мистецької освіти сьогодення потребує чималих змін. Внаслідок появи низки приватних закладів, які здійснюють навчання окремим дисциплінам мистецького циклу, зменшується актуальність державних навчальних закладів. Низька зацікавленість у отриманні мистецької освіти, що спостерігається у сучасному суспільстві, вимагає певних трансформацій у системі ознайомлення з хореографією в рамках загальноосвітніх шкіл. Застосування підходу, який забезпечує використання різноманітних інтегрованих шляхів впливу на емоційно-образну сферу, як-от елементи гри, інтегроване заняття, яке б поєднувало заняття музикою, театром, живописом, хореографією, сприяє зростанню інтересу та бажанням займатися більш ґрунтовно. Чималу роль варто віднести акцентуації уваги на хореографічному мистецтві народів світу та виконанні танцювальних композицій, що відносяться до всесвітньої музичної культури.

Самостійна робота №2

Тема: Методологічні основи досліджень мистецької освіти. Теоретичні питання

1. Сучасне гуманітарне дослідження: пошук методологічних орієнтирів
2. Взаємозв'язок науки і хореографічного мистецтва

Тематична інформація

1. Сучасні проблеми людства, роздуми про гуманітарне (ноосферне) суспільство, новий Ренесанс людини і гуманізму по-новому ставлять питання гуманітарного знання і гуманітарного пізнання. Дисциплінарна диференціація соціально-гуманітарного знання спричинила переакцентування дослідницького інтересу до окремих аспектів досліджуваної проблематики та розробки питань пізнання, спрямованого в цілому на створення знань про людину, суспільство, історію, культуру та мистецтво. Відмінною рисою сучасної науки є посилення інтеграційної взаємодії, міждисциплінарного синтезу знань, що характеризує розвиток сучасного гуманітарного пізнання.

Незважаючи на колосальне зростання обсягів гуманітарного знання, гуманітарні науки, до яких належить мистецька педагогіка, не повною мірою розкривають зміни, що відбуваються в соціокультурній реальності, обґрунтовують їх причини, сутність, динаміку. Це пояснюється природою соціальних і культурних відносин, які є надскладними, такими що постійно й динамічно змінюються.

Отже, сьогодні постала необхідність переосмислити методологічні засади гуманітарного дослідження, зокрема питання щодо його методологічних орієнтирів і принципів, яке актуалізується провідним значенням гуманітарного знання в соціокультурному розвитку сучасного суспільства.

Аналіз наукових робіт (В. Андрущенко, С. Гончаренко, В. Шульгіна, А. Ярошевський та ін.) дає змогу пов'язувати необхідність розширення і поглиблення методологічних орієнтирів у гуманітарних дослідженнях із затвердженням нової наукової раціональності, що детермінує парадигмальні зміни у науковому пізнанні. Цілком очевидно, що сучасне гуманітарне знання знаходиться в деякому

перехідному стані від традиційних уявлень про предмет, дисциплінарні канони, характер і способи відтворення професійного середовища до нових форм гуманітарної раціональності, вираження її ідентичності й самосвідомості.

Характеризуючи сучасну гуманітарну парадигму, науковці наголошують на тому, що на початку XXI ст. склалися передумови для парадигмальних змін, для яких ключовими моментами є новий синтез духовного досвіду; розширення уявлення про наукову раціональність; зміщення акценту з описових аспектів до усвідомлюваних дій задля виникнення нових можливостей, взаємодії реальності й прогнозування; зосередження уваги на процесуальності змін. У соціально-гуманітарному пізнанні неокласична раціональність проявляється в інтеграції істини і моральності, а це дає можливість інтерпретувати гуманітарні дослідження не тільки як цілераціональну, а й ціннісно-раціональну когнітивну діяльність.

Відтак, для гуманітарної науки характерне поглиблення методологічної рефлексії. Важливо розуміти, що рефлексивність, креативність, оцінний характер і моральне значення неодмінно зумовлюють суб'єктивність гуманітарного пізнання.

2. Концептуалізація сучасної методології з новою силою доводить, що за нею закріплена функція визначення стратегії наукового пізнання, а методологічне знання розглядається як орієнтир дослідницького пошуку, джерело його наукового забезпечення і зміст методологічної рефлексії. Можна стверджувати, що ступінь володіння методологічними орієнтирами дослідницького пошуку для педагога-хореографа є показником його методологічної культури, яка репрезентується методологічною свідомістю, виступає системотвірним чинником функціонування різних наукових стратегій, способом пізнавального пошуку, що реалізується через методологічні знання. Така методологічна компетентність хореографа уможливить визначення загальної спрямованості й орієнтирів наукового пошуку в мистецькому просторі, виокремлення актуальних для цього дослідження положень, виділення провідних чинників розвитку освітнього мистецького феномену, що вивчається; виявлення евристичного потенціалу наукового знання тощо.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки і мистецтвознавства, що характеризується відкритістю до нових ідей,

концепцій, напрямів, детермінантами наукового пізнання можна вважати методологічні підходи, які є методологічними орієнтирами, впливаючи на вибір стратегій, змістові характеристики наукового пошуку та способи оновлення, перетворення і розвитку мистецької освіти. Ґрунтуючись на позиції відомих філософів, вважаємо за доцільне розглядати методологічний підхід як такий, що містить в собі широкий методологічний зміст, що зумовлює теоретичну зорієнтованість дослідження, позиція автора, в межах якої розглядається феномен вивчення, поняття або принцип, керований загальною стратегією дослідження.

Застосування різних методологічних стратегій у мистецькій педагогіці (феноменологічної, гуманістичної, культурологічної, антропологічної, герменевтичної, семіотичної, інноваційної, компетентнісної тощо) для експлікування і розробки шляхів та напрямів розвитку мистецької дійсності, в кожному з яких закладена фундаментальна ідея в контексті пізнання або перетворення мистецької реальності, вимагає її «концептуалізації» у поняттях теоретичного знання відповідно до провідної наукової позиції.

Ситуація, коли одночасне співіснування точок зору і концепцій щодо сутності, сенсу і цінності освіти, культури, особистості свідчить про можливість існування різних педагогічних концепцій у межах різних парадигм, потребує розширення діапазону застосовуваних теорій і методологічних підходів, що дасть змогу перейти до диференційованої методологічної освітньої стратегії, до поліметодології. Отже, у сучасних гуманітарних дослідженнях в контексті мистецтвознавства, мистецької педагогіки має виявлятися методологічна плюралістичність як наявність кількісного різноманіття пізнавальних засобів у розв'язанні однієї проблеми, що забезпечує якість пошукового процесу. У цьому сенсі, будучи провідним принципом багатовимірного мислення, плюралізм набуває об'ємного соціокультурного характеру. Цей принцип розкриває свою суть за допомогою апеляції до ціннісної значущості різноманіття парадигм, концепцій, ідей, світоглядних сенсів і наукових позицій, поступово набуваючи соціокультурного статусу.

Сучасному науковому і художньому процесу властива поліваріантність пошукових векторів, причиною яких є кількісне і якісне багатство досліджуваних мистецьких явищ, складність їх змісту – багатокомпонентність, різнобічність, різноманітність конкретних

видів і форм. Поліваріантність рішень, методологічна плюралістичність виражають таку якісну рису пошукового процесу, як різноманітність підходів під час до-слідження. Цей результат виявляється поліфілетичним за своїм походженням, тобто висхідним до різних витоків і генетичних шляхів.

Виходячи з того, що постнеокласична раціональність ґрунтується на домінуванні ціннісно-сміслових підстав нового наукового знання, можна стверджувати, що особливе значення у процесі формування методологічних знань мають ціннісні орієнтації хореографа, його ментальні переконання, які істотно впливають на вибір концептуальних основ та інструментарію пізнавальної діяльності. Це спричиняє розгляд ціннісних аспектів соціально-гуманітарного пізнання, його «людського виміру», принципів, а через них і гуманістичної, людської сутності культури в цілому. Не можна обмежувати гуманістичний сенс проблеми лише сферою застосування наукових досягнень, не висвітлюючи самого способу мислення, методу діяльності дослідника, оскільки його гуманістична ціннісна орієнтація є логічним центром ціннісно-світоглядної системи та підґрунтям оцінно-аналітичної, творчо-пошукової діяльності.

Тільки така загальна соціально-гуманістична орієнтація педагога-хореографа дає універсальну основу для оцінки результатів його дослідницького пошуку у відповідності загальній меті соціокультурного розвитку людства, що відбувається в умовах, у яких реалізації сутнісних сил особистості, її творчо-креативного потенціалу засобами мистецтва.

Отже, діалогічна природа пізнання є однією із найважливіших рис, що визначають специфіку гуманітарного пізнання, його рефлексивну складову. Ця риса зумовлена характером суб'єкт-об'єктних відносин у галузі гуманітарного пізнання, коли сам об'єкт дослідження має суб'єктивний вимір.

У ситуації акцентованого концептуального і методологічного плюралізму актуалізується ідея діалогу парадигмальних підстав у соціально-гуманітарному пізнанні. Діалог розглядається як форма продуктивної взаємодії різних філософсько-методологічних традицій гуманітарного знання, у процесі якого здійснюється взаємобмін і взаємовплив методологічних принципів і орієнтирів пізнання. У ході цієї взаємодії відбувається трансляція окремих методологічних установок і концептуальних засобів з однієї

традиції в іншу, яка може супроводжуватися змінами стратегії наукового дослідження в цілому.

Ідеї методологічної плюралістичності як характеристики наукового мислення, світогляду сучасного фахівця мають продовження і поглиблення у затвердженні поліпарадигмального підходу як результату багатолінійного та міждисциплінарного аналізу, що забезпечує всебічність розгляду мистецьких процесів і феноменів, реалізується як єдність цілого спектра парадигм, взаємодіючих і компенсуючих одна одну при створенні концептуального простору. У цьому контексті єдність дослідницьких парадигм розуміється як «єдність різноманіття» (Г. Ріккерт), а поліпарадигмальний підхід розглядається як свого роду «методологічна тріангуляція», перехресна інтерпретація одного і того ж об'єкта декількома доповнюючими одне одного джерелами (дослідницькими парадигмами), що відтворюють певну цілісність, систему.

Отже, концептуальна поліпарадигмальна модель розробляється на підґрунті системи методологічних підходів, що дасть змогу виявити педагогічні закономірності та їх ієрархію у мистецькій освіті. Перехід на позицію поліпарадигмального педагогічного мислення дасть можливість продуктивнішого прогнозування і реалізації дослідницьких пошуків та інновацій (поєднуючи з традиціями) з позицій гармонізації цільових установок, обґрунтованого вибору та інтеграційного поєднання різних науково-методологічних підходів й освітньо-мистецьких стратегій.

Необхідність появи міждисциплінарних зв'язків у дослідженні можна пов'язати з двома факторами - логічним та історичним. Логічний фактор – це внутрішня закономірність розвитку самої науки, якою є мистецька педагогіка, через процеси диференціації до інтеграції і побудови єдиної наукової картини світу. Історичний – пов'язаний з процесами глобалізації, які викликають потребу в комплексному і системному осягненні культурних ресурсів при врахуванні людського фактора.

Внаслідок наявності цих двох чинників можна говорити і про два сенси поняття міждисциплінарних досліджень. Перший, більш широкий, це будь-які дослідження, в яких здійснюються інтеграція і синтез наукових знань. Другий – це розробки комплексних дослідницьких програм. Нарешті, існує і найвужчий, але останнім часом найбільш поширений зміст поняття «міждисциплінарні

дослідження» - це вивчення об'єктів науки як найбільш складних і таких, що вимагають всебічного міждисциплінарного опрацювання.

Прикладом зазначеного є монографія О. П. Опанасюка «Інтенціональність у просторі культури: мистецтвознавчий, культурологічний та філософський аспекти», у якій автор, обґрунтовуючи оригінальну концепцію інтенціоналізму культури і мистецтва, залучає до концепційної аналітики широкий спектр наукового знання (дослідження процесуального буття музичної культури передбачає звернення до філософії, езотеричної філософії, культурології, історії, психології, футурології), що вибудовує полізмістову структуру аналізу визначеної теми.

Як відомо, на різних етапах історії науки її зміни визначаються складною взаємодією процесів диференціації (виділення відносно автономних галузей) та інтеграції (об'єднання самостійних предметних галузей, виникнення «синтетичних» дисциплін, до яких належить мистецька педагогіка). Міждисциплінарність як одна з основних характеристик нового мислення і методології дослідження виявляється у постановці проблеми, підходах до її вирішення, розвитку теорій, розробці концептуальних моделей тощо. Така характеристика наукового пізнання відповідає інноваційному характеру розвитку цивілізації і науки, їх постійному руху, становленню, оновленню, розкриває сучасну форму фундаментальності науки і освіти.

Отже, інтегративність і міждисциплінарність стають вимогою сучасної науки, наукового бачення, уможливлуючи синтезування як на рівні знань, так і різних способів цілепокладальної діяльності у межах освітньо-педагогічних та мистецьких технологій. Інтегративна сутність змістових характеристик дослідницьких стратегій, з одного боку, виявляється саме у глибинному проникненні в сутність культурно-мистецьких педагогічних явищ, процесів, пошуку загальних закономірностей їх функціонування на підґрунті інтегративних теорій і концепцій, з другого – у широкому застосуванні універсальних методів та засобів наукового дослідження в єдності.

Науково-педагогічну інтеграцію у мистецькій проекції розглядаємо як таку, що виявляється на рівні гносеологічних систем у формі синтезу знань на фундаменті міждисциплінарного та системного підходів і представляє:

1. поповнення педагогічних лексем, понятійного апарату за рахунок введення нових термінів з філософії, культурології, мистецтвознавства, евристики, інноватики, глобалістики тощо для відображення реального поліфонічного образу світу;
2. універсалізацію понять, педагогічних і мистецьких категорій, виявлення їх онтологічного підґрунтя;
3. створення інтегративних педагогічних концепцій, що уможливорює завдяки широкому міждисциплінарному синтезу поєднання різних способів осягнення сфери мистецтва і мистецької освіти, творче переосмислення їх ціннісних орієнтирів.

Така інтеграція знань на основі міждисциплінарних зв'язків дає змогу охопити лінійні зв'язки по горизонталі й точкові по вертикалі, показати не тільки їх послідовність, а й багатозначність, відтворити на новому, більш високому рівні цілісне бачення проблеми, явищ у всій повноті, багатогранності, багатоаспектності. Отже, провідна роль інтегративних, синтезуючих тенденцій складає основу методології міждисциплінарного знання.

На сьогодні у науковій літературі разом з поняттям «міждисциплінарність» вживаються поняття «мультидисциплінарність», «трансдисциплінарність», «інтердисциплінарність», «кросдисциплінарність», «полідисциплінарність». В. Андрущенко зазначає, що немає чіткої класифікації, тож нерідко ці поняття визначаються як синоніми, наприклад міждисциплінарні (полідисциплінарні), інтердисциплінарні (трансдисциплінарні). Загалом під трансдисциплінарністю розуміється синтез багатьох наук, що дає змогу вийти на методологічний рівень наукового світогляду. Мультидисциплінарні дослідження розглядаються як розробки, обмежені рамками двох суміжних або близьких наук (психології і педагогіки).

Отже, у гуманітарному дослідженні простежується акцентування на нових методологічних принципах, пов'язаних з міждисциплінарністю, які виявляють тісний взаємозв'язок з філософсько-світоглядними орієнтирами постмодернізму, що заперечує можливість якої-небудь універсальної гармонізації і монодисциплінарного дослідження. У цьому сенсі стає значущим множинність і диверсифікація, різноманіття парадигм, співіснування, визнання різноманіття сучасних філософських вчень і наукових концепцій.

У контексті мистецької педагогіки методологія пізнання ґрунтується і спрямовується гуманітарним знанням як особливою

галуззю духовної культури людства зі своїм світоглядом, системою цінностей і аксіологічних орієнтирів. Гуманітарне знання характеризується унікальністю, неповторно особистісним характером, ціннісними ознаками, емоційною забарвленістю. У цьому сенсі слід говорити не стільки про знання і пізнання, скільки про усвідомлення й осмислення (розуміння). Через поняття гуманітарності стає можливим розкриття зв'язку наукового знання із загальногуманітарними поняттями, такими як творчість, культура, духовність, гуманізм, моральність тощо. Гуманітарність знання пов'язується з осягненням «людського в людині», орієнтує на її суб'єктність, екзистенційність, осмислення духовного досвіду. Оскільки розуміння особистістю світу завжди герменевтичне, тому інтерпретація здійснюється в площині конкретної особистісної позиції. Гуманітарність зумовлює особистісну культуру, базові цінності певної культури чи субкультури.

Джерело всієї різноманітності сучасного єдиного світу (єдиного у своєму розмаїтті й різноманітного у своїй єдності) існує в кожній унікальній особистості.

Отже, можна стверджувати, що об'єкт гуманітарного знання утворює простір людських цінностей і смислів, а призначення гуманітарних наук полягає у впливі й зміні морально-етичних основ людської свідомості.

Наука та мистецтво – важливі елементи духовної культури людства. Розуміння особливостей наукової діяльності, її відмінностей від діяльності художньої і водночас бажання та вміння визначити спільні риси між ними, щоб органічно поєднати науку зі своїм мистецьким фахом, – передумова успішної діяльності фахівця хореографа.

Розглянемо насамперед зміст слова «наука», що має кілька значень. Наука – це особливий вид людської діяльності з формування об'єктивного знання про навколишній світ (об'єктивну реальність). Наука є складною системою знань про об'єктивні закони природи, суспільства, мислення, що виникає внаслідок спеціальної наукової діяльності. Це – процес пізнання і створення знань (теоретичних та прикладних) на основі спеціальних методів пізнання та застосування цих знань.

Наукою займаються вчені, науковці (наукові працівники), викладачі закладів вищої освіти, докторанти, аспіранти, магі-

странти, студенти, здобувачі наукових ступенів. Люди науки об'єднуються у колективи - науково-дослідні інститути, відділи, лабораторії, кафедри, наукові товариства, гуртки тощо.

Видатні науковці (або колективи науковців) створюють наукові школи. Для науки характерне діалектичне поєднання процесів її диференціації (що привело до виникнення такого розмаїття спеціальностей) та інтеграції, поєднання елементів різних наук, досліджень на межі наук, поява нових спеціальностей і нових галузей наукових досліджень.

Серед усіх значень, які включає термін «наука», особливо наголосимо на тому, що це – специфічна творча діяльність щодо формування нових (теоретичних і прикладних) знань про природу, суспільство, мислення.

Мистецтво або художня творчість у цілому (література, живопис, музика, театр, хореографія, кіно тощо) також є різновидом людської діяльності, специфічним видом духовно-практичного освоєння світу, органічною єдністю творення, пізнання, оцінки та людського спілкування. Особливість мистецтва - художньо-образне пізнання та відтворення дійсності. У галузі різних видів мистецтв – музичного, образотворчого, декоративно-ужиткового, театрального, хореографічного – працюють фахівці з мистецтва: художники, музиканти, артисти та ін.

У побутовій свідомості діяльність наукова і художня часто протиставляються. Зазвичай вважається, що формування образного, художнього мислення та розвиток мислення наукового дуже далекі одне від одного. Наука пов'язується виключно зі сферою раціонального, мистецтво – емоційного. Такий погляд знайшов своє відображення у відомому розподілі особистостей на «фізиків» та «ліриків». Це зумовлене недостатньо глибоким, поверховим знанням цих важливих галузей людської діяльності. Відмінність між наукою та мистецтвом видатний німецький філософ Г.Ф. Гегель вбачав лише у формі. І якщо проаналізувати їх на вищому рівні, то можемо виявити багато спільного.

Спроби поєднати науку та мистецтво на основі реальних зв'язків між ними завжди приводили до появи нестандартних висновків. Вчені стверджують, що емоції, викликані художніми творами, стимулюють роботу думки, розвивають теоретичне мислення.

На думку відомого українського фізика Г. Суворова, мистецтво споріднене з математикою (найбільш абстрактною з наук) поєднання емоційної основи з логікою, по-різному опосередкованих у будь-якому творчому мисленні. Математичне мислення також включає розвинену здатність до сильних та яскравих емоцій, що допомагають подолати догматизм, на основі традиційних поглядів, створити нове, оригінальне. Г. Суворов стверджує, що складності у вивченні математики виникають, зокрема, через нехтування емоційним розвитком учня. Особливо цікавим є постулат вченого про те, що мистецтво (наприклад, хореографічна діяльність) сприяє розвитку і посиленню математичних здібностей, підвищує їх кількісний та якісний рівень.

Наука, в свою чергу, активно впливає на сферу мистецтва, художньої творчості. Практики, які заперечують можливості взаємодії науки з мистецтвом, протиставляючи ці два види діяльності, забувають про те, що становлення мистецтва та вся його історія неподільно пов'язана з наукою (зокрема, фізикою та математикою). Згадаємо про те, що в музичних теоріях античності й середньовіччя (Піфагор, Боцій, Августин) музика входила до розряду точних наук. Піфагорійський музичний стрій – це математика. Створення логарифмічно рівномірної дванадцяти-тонової шкали – наслідок спільної роботи музикантів і математиків. Рівномірна температура виникла лише після появи теорії ірраціональних величин та теорії логарифмів у XVII ст. У цьому напрямі працювали І. Кеплер, Л. Ейлер та інші математики, а успіху досяг вчений і музикант А. Веркмейстер.

Думки про єдність філософії, математики, астрономії та музики, характерні для античної культури, розвинув у своїх працях видатні вчені сучасності. Вони стверджують, що музика тісно пов'язана з числом, з числовими відношеннями, математикою в цілому та її окремими теоріями, а ідеальність числових відношень можна порівняти тільки з довершеністю музичних образів.

Отже, і мистецтво, і наука – це насамперед специфічні засоби пізнання світу. У науці наслідки цього процесу відображаються в поняттях, у мистецтві – в художніх образах.

Безумовно, наукове мислення ґрунтується на інших засадах, ніж художнє. Процес пізнання в науці базується на основах раціонального. Наукові висновки – однозначні, на відміну від

багатозначних істин мистецтва, у якому превалує емоційне.

Але риси спільності між ними є. «Мистецька творчість у чомусь споріднена з наукою, – зазначає Г. Коган, – вона так само узагальнює життєві явища, процеси протікання почуттів, схема-тизує їх в умовних позначеннях та відношеннях (ноти, метр)».

І для наукового, і для художнього мислення важливі такі риси, як оригінальність, гнучкість, глибина, цілеспрямованість, конкретність. Більше того, в культурі на зламі ХІХ-ХХ ст. виявилися тенденції до взаємопроникнення цих двох форм пізнання дійсності.

Зв'язок мистецтва з наукою особливо виразно простежується в такій галузі, як мистецька педагогіка і є надзвичайно плідним для її розвитку. Багато діячів мистецтва у пошуках більш ефективних методів навчання стали вченими-дослідниками, винахідниками.

Мистецтво є сферою застосування наукового, дослідницького, творчого потенціалу. Розглядається природа мистецтва, його функції, шляхи та способи досягнення змісту мистецьких образів в різних аспектах.

Хореографічні дослідження спрямовані на вивчення проблем в сфері хореографії та виконавської культури як складної ієрархічної та багатофункціональної системи, що включає і конкретні явища, наприклад хореографічну композицію, хореографічний жанр, творчі біографії відомих хореографів та ін.

Сучасний етап розвитку мистецтвознавства характеризується поступовим розширенням сфери наукових інтересів з метою усвідомлення різноманітних явищ і процесів культурного життя, творчості, виконання, сприйняття мистецьких явищ, а також їх закономірностей і методів дослідження. На основі взаємодії різних видів мистецтва формуються різні підходи до вивчення тих чи інших аспектів мистецтва і культури, хореографічної творчості. Методологічна основа сучасних досліджень характеризується міждисциплінарністю, вбираючи в себе досягнення філософії, психології, антропології, семіотики, інноватики тощо.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Розкрити значення мистецької освіти у формуванні духовності особистості.
2. Обґрунтувати вплив різних видів мистецтва на фахову підготовку здобувачів освіти.
3. Конкретизувати функції мистецької освіти.
4. Висвітлити поняття «методологія», «методологічні основи», «мистецька освіта».
5. Розкрити методологічні орієнтири, зокрема: національний, гуманістичний, особистісний, культурологічний, емоційно-творчий.
6. Схарактеризувати основні методи наукового дослідження: загальнонаукові; конкретнонаукові; емпіричні.
7. Обґрунтувати основні структурні особливості досліджень.
8. Розглянути види наукових публікацій.
9. Пояснити відмінність наукового знання від повсякденного.
10. Охарактеризувати види наукових досліджень.
11. Висвітлити специфіку виконання магістерської роботи за спеціальністю 024 «Хореографія».
12. Пояснити сутність вимог до написання кваліфікаційної роботи згідно «Положення про кваліфікаційну роботу».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Барна Н. В., Ісаєв В. Д., Лугуценко Т. В. Філософія наукового пізнання : навч. посіб. Луганськ, 2010. 174 с.
2. Берегова О. М. Культура та комунікація: дискурс культуротворення в Україні в ХХІ столітті. К. : Інститут культурології АМУ, 2009. 184 с
3. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень : підручник. Київ: АБУ, 2002. 480 с.
4. Булавіна Н. Мистецька критика в сучасних реаліях, або голос позбавлених голосу. *Сучасне мистецтво* : наук. зб. / ІПСМ НАМ України. К. : Фенікс, 2008. Вип. V. С. 175-181.
5. Грищенко І.М., Григоренко О.М., Борисенко В.О. Основи наукових досліджень. Київ: КНТЕУ, 2001. 186 с.
6. Давидов М. А. Виконавське музикознавство. Енциклопедичний довідник. Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. 400 с.
7. Демківський А. В., Безус П. І. Основи методології наукових досліджень : навч. посібн. К. : Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с
8. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с
9. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Алерта, 2014. 620 с.
10. Матоліч І. Проблематика сучасного мистецтвознавства України. *ВІСНИК Львівської національної академії мистецтв*. Вип. 34. С. 41-50.
11. Ніколаї Г. Ю. Розвиток музично-педагогічної освіти: методологічний дискурс. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Суми : СумДПУ, 2007. № 4. С. 326-333.
12. Олексюк О.М., Тушева В.В. Методологія наукових досліджень у галузі мистецтвознавства та музичної педагогіки : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 176 с
13. Польська І. І. Методологічна проблематика в сучасному музикознавстві. *Культура України: зб.наук. пр.* Харків, 2014. Вип. 46. С. 267–275.
14. Рач В. А., Ігнатова О. В., Борзенко-Мірошніченко А. Ю. Методологія системного підходу та наукових досліджень : підручник. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. 251 с.

15. Реброва О. Є. *Методологія і методи досліджень педагогіки мистецтва : навчально-методичний посібник для студентів і магістрантів інститутів мистецтв педагогічних університетів.* Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2011. 84 с.
16. Семашко О. М. *Соціологія мистецтва : навч. посіб. 2-е вид., випр. і допов.* Львів : Магнолія плюс, вид. СПД ФО В. М. Піча, 2006. 243 с.
17. Станкевич М. Сім великих теорій мистецтва. *Мистецтвознавство. наук. збірн.* Львів: СКІМ, 2012.– С. 9-20
18. Стеченко Д. М., Чмир О. С. *Методологія наукових досліджень : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов.* К. : Знання, 2007.
19. Тушева В. В. *Основи наукових досліджень : навчальний посібник.* Харків : «Федорко», 2014. 408 с.
20. Федорук О. Назрілі проблеми сучасного мистецтвознавства. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки: Мистецькі обрії.* 2009. Вип. 2 (11). С. 151-154.
21. Черкасов В.Ф. *Основи наукових досліджень у музично-освітній галузі: підручник.– Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, Харків: ФОП Озеров, 2017.– 316 с.*
22. Черкасов В.Ф. *Основи наукових досліджень у музично-освітній галузі : підручник.* Харків : ФОП Озеров, 2017. 316 с.
23. Шейко В. М., Богуцький Ю. П., Кушнарєнко Н. М. *Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства : навч. посіб.* Харків : ХДАК, 2016. 330 с.
24. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. *Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 7-ме вид., стер.* Київ : Знання, 2011. 310 с.
25. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. *Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник.* Київ: Знання, 2008. 310 с.

Інформаційні інтернет-ресурси:

1. Комаровська О. Реалії сучасної мистецької освіти (за результатами опитування педагогічної спільноти). *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді.* URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735219/1/%D0%9E.%20%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%A0%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%97%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0>

%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%
D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%B
E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf

2. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів. URL: https://biology.univ.kiev.ua/images/stories/Upload/Kafedry/Biofizyky/2014/konversky_osn_metod_ta_org_nayk_dosl.pdf
3. Падалка Г.М. Мистецька освіта: сучасні проблеми розвитку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти.* <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5722/Padalka.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Смирна Л. В. Актуальні проблеми вищої мистецької освіти. Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство». URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.43.2020.220060>
5. Теоретичні засади науково-дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу університетів : практичний посібник / Авторський колектив : В. Майборода, О. Ярошенко, Я. Скиба; за ред. О. Ярошенко. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/Teoriya_nauk-dosl-diyaln_Univers_2015_174p_IBO_Mayboroda-Yaroshenko-Skiba.pdf
6. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень : навч. посібник URL: http://ism-lnu.podia.com.ua/wp-content/vidannia/pidr/metod_nauk_dosl.pdf

Наукове видання

ЄРЕМЕНКО Ольга Володимирівна

**САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ З КУРСУ
МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Методичні рекомендації

Спеціальність: 024 Хореографія

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво

Комп'ютерна верстка *С.П. Цьома*

Підп.до друку 27.11.2023.

Формат 60x84/16.Гарнитура Cambria.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Ум.друк.арк. 2,09. Обл.вид.арк. 1,4.

Тираж 100 пр. Вид. № 70.

Видавець і виготовлювач:

ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул.Роменська 100.

Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

Серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.